

UN TORQUES GETO-DACIC, DE ARGINT, DESCOPERIT ÎN MOLDOVA

În toamna anului 1960, în timpul efectuării unui sondaj în așezarea neolitică de la Rîpa lui Budăi, de pe teritoriul satului Tîrpești (așezare în care se află și resturi geto-dace destul de numeroase), pe arătura proaspăt făcută cu tractorul, la circa 100 m nord de rîpă, a fost descoperit un fragment de torques de argint.

El este alcătuit dintr-o singură bară, cu capătul aplatisat ca o lamă pe o lungime de 10 cm, restul avînd, inițial, o secțiune pătrată cu laturile concave. Pe fiecare dintre cele patru laturi ale corpului torquesului se află un decor ștanțat constînd din puncte-cerculețe mari, întrerupte de linii orizontale, decor ce se oprește spre capătul barei, unde este înlocuit prin linii gravate (cite una pe fiecare latură).

Răsucirea barei, efectuată ulterior la rece, a făcut ca decorul să apară neregulat (deformînd unele dintre puncte) și totodată a dat părții nedecorate aspectul de împletitură de sîrmă¹. Partea terminală a torquesului, lucrată după cum am spus ca o lamă, se subțiază treptat spre vîrful modelat ca un cap de șarpe stilizat. Pe față, lama are același decor ștanțat, mărginit de două linii paralele gravate. Spațiul îngust rămas între partea răsucită și lamă a fost și el decorat cu două cercuri mici concentrice, încadrate de două liniuțe subțiri gravate.

Torquesul e rupt din vechime, foarte probabil în mod intenționat, căci păstrează urmele a trei lovituri de daltă apropiate de locul unde, în cele din urmă, s-a rupt prin îndoiri succesive. Lungimea fragmentului este de 0,182 m, iar grosimea maximă de 0,009 m (fig. 1).

Descoperirea acestui fragment de torques poate fi considerată deosebit de importantă, deoarece este singura piesă de acest fel găsită pe teritoriul Moldovei² și poate pune astfel din nou problema centrului de producere a acestei categorii de obiecte.

¹ Vezi descrierea amănunțită a acestei tehnici la N. Fettich, *Archäologische Beiträge zur Geschichte der Sarmatisch-Dakischen Beziehungen*, în *ActaArch*, Budapesta, p. 150.

² De fapt pînă acum nu se mai cunoaște nici un alt torques-colier dacic de argint din Moldova. În săpăturile lui N. Beldiceanu de la Cucuteni (făcute înainte de 1890), printre

Bazat pe raritatea acestui tip de piese pe teritoriul Moldovei (și al Dobrogei), Dorin Popescu exclude posibilitatea lucrării lor în atelierele Olbiei sau ale vreunui alt centru grecesc-pontic¹. Descoperirea de la Tîrpești, pînă acum cu

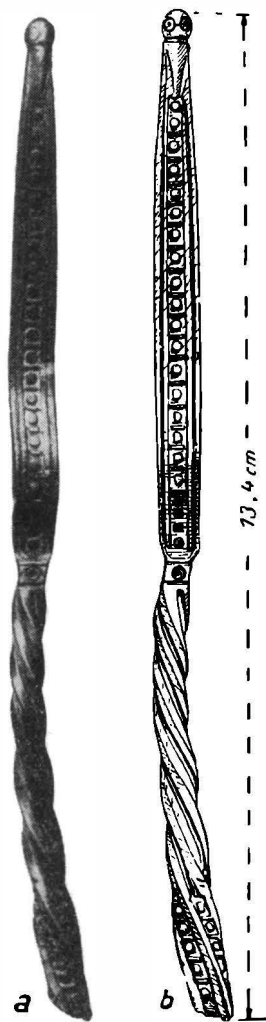

Fig. 1. — Torques de argint geto-dacic (fragmentar); a, fotografie, b, desen.

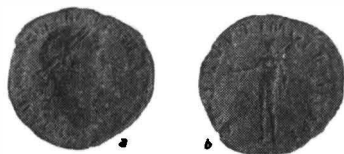

Fig. 2. — Monedă de argint din timpul domniei lui Traian.

totul izolată în Moldova, nu credem că infirmăm concluziile sale. Ni se pare probabil deci ca această piesă să fi ajuns în regiunea locuită de carpo-daci pe calea schimburilor intertribale, atât de frecvente în acea vreme, concluzie ce pare confirmată și de faptul că fragmentul este tăiat intenționat.

Tot în aceeași așezare s-a mai descoperit și o monedă de argint din timpul lui Traian², în a cărei titulatură imperială se întilnește și DAC [icus], așa încît se datează după cucerirea Daciei, deci posterior anului 106 e.n. (fig. 2).

Trebuie menționat că printre materialele ceramice geto-dace descoperite în așezarea de la Tîrpești (și care în general se încadrează din sec. I î.e.n. pînă în sec. II e.n.) se află și fragmente de amforă din pastă de culoare gălbuie aparținînd variantei cu gît înalt, foarte îngust și cu torți mari, tip ce apare

alte obiecte s-au descoperit și « torsade, din care una de argint; brățări... » (Gr. C. Buțureanu, *Arhiva societății științifice și literare Iași*, I, 1899, p. 260—268), piese astăzi dispărute. În vechiul inventar al Muzeului Național de Antichități, în colecția N. Beldiceanu, figurează o « brățară de argint », din două fire răsucite. În 1942, cu prilejul catalogării colecțiilor Muzeului s-au întocmit fișe pentru două fragmente de torquesuri, probabil brățări, după dimensiunile menționate în fișele respective (cel mai mare din fragmente avînd diametrul puțin peste 9 cm). Se poate presupune că cele două fragmente aparțineau aceleiași piese. Atît dimensiunile cît și factura lor (lucrate

din două fire de argint răsucite) diferă de piesa noastră de la Tîrpești. Ca atare aceasta din urmă poate fi socotită unicul torques-colier sigur descoperit în Moldova.

¹ Dorin Popescu, *Le trésor dace de Sîncrădeni*, în *Dacia*, N.S., II, 1958, p. 205.

² Identificare făcută de Constantin Preda.

din sec. I e.n. dar este frecvent întâlnit mai ales în sec. II și chiar la începutul sec. III e.n.¹.

Fiind destul de probabil că fragmentul de torques aparține aceleiași așezări dacice și ținând seama atât de monedă cât și de tipul de amforă, credem că am putea data acest fragment în sec. I—II e.n.

Este adevărat că el aparține tipului de torques mare spiralic, caracteristic pentru sec. I. î.e.n. — I e.n., găsindu-și analogii certe în torquesul de la Sîn-georgiu², ca și în altul aflat în Muzeul din Budapesta³ (provenind dintr-un loc necunoscut), dar apariția lui în Moldova într-o vreme posterioară producerii sale nu ni se pare că trebuie să surprindă, cu atât mai mult cu cât însăși așezarea dacică de la Tîrpești pare să fi dăinuit o perioadă destul de îndelungată.

În concluzie credem că piesa a fost lucrată într-unul din atelierile dace din Transilvania și a fost adusă în Moldova pe calea schimburilor intertribale destul de târziu după producerea ei. O analiză chimică a argintului ar putea indica, eventual, chiar locul de unde a fost extras minereul.

SILVIA MARINESCU-BÎLCU

ГЕТО-ДАКИЙСКАЯ СЕРЕБРЯНАЯ ГРИВНА, НАЙДЕННАЯ В МОЛДОВЕ

РЕЗЮМЕ

Автор описывает фрагмент серебряной гривны, найденной в дакийском поселении в Тырпешти. Экземпляр — редкая находка на территории Молдовы. Автор указывает, что этот экземпляр принадлежит к типу больших спиральных гривен I в. до н.э. — I в. н.э.; однако принимая во внимание монету времен царствования Траяна и черепки амфоры с узким горлышком, гривна датируется I—II вв. н.э. По мнению автора, она была обработана в Трансильвании и попала к молдавским карпам в результате межплеменного обмена.

ОБЪЯСНЕНИЕ РИСУНКОВ

Рис. 1. — Гето-дакийская серебряная гривна (фрагменты): а, фотография; б, рисунок.

Рис. 2. — а, б, серебряная монета эпохи Траяна.

¹ Dată indicată de A. D. Alexandrescu.

² N. Fettich, *op. cit.*, pl. XXII.

³ *Ibidem*, pl. XXXII/1 și 1 a.

UN TORQUES GÉTO-DACE EN ARGENT, DE MOLDAVIE

RÉSUMÉ

L'auteur décrit un fragment de torques en argent découvert à Tîrpești, dans un établissement dace. Cette pièce représente la première découverte de ce genre faite en Moldavie. L'objet appartient au type des grands bracelets à spirales du Ier siècle avant notre ère et du 1er de notre ère. Mais, du fait que dans le même établissement ont été trouvés une pièce de monnaie à l'effigie de Trajan et des fragments d'amphore à col étroit, cette trouvaille est datée des Ier ou IIe siècles de notre ère. De l'avis de l'auteur, ce torques a été exécuté en Transylvanie et acquis ensuite par les Carpes par la voie des échanges entre tribus.

EXPLICATION DES FIGURES

Fig. 1. — Torques géto-dace en argent (fragment); *a* — photographie; *b* — dessin.

Fig. 2. — *a*, *b*, monnaie d'argent de Trajan.
